

Forslag

til

Lov om forsorgen for åndssvage.

Fremsat den 4. november 1958 af *socialministeren*.

Kapitel I.

Forsorgens organisation.

§ 1. Statens forsorg for åndssvage udøves under socialministerens ledelse gennem selv-
ejende institutioner, der godkendes i hen-
hold til § 67 i lov om offentlig forsorg.

Stk. 2. Institutionerne ledes af bestyrel-
ser, hvis antal og forretningsområde fast-
sættes af socialministeren.

Stk. 3. Bestyrelserne består hver af en
formand og 2 medlemmer, der udpeges af
socialministeren, samt 2 af folketinget valgte
medlemmer. Medlemmerne udpeges for 4 år
svarende til den for kommunalbestyrelser
gældende valgperiode. Medlemmerne oppe-
bærer et honorar, der fastsættes af social-
ministeren.

§ 2. Til behandling af spørgsmål ved-
rørende forsorgen for åndssvage nedsætter
socialministeren et nævn, statens ånds-
svagenævn, der består af

direktøren for den sociale særfor-
sorg som formand,

formændene for åndssvageinstitutioner-
nes bestyrelser,

undervisningsinspektøren for åndssvage-
forsorgen,

1 repræsentant valgt af forsorgens over-
læger, og

1 repræsentant valgt af forsorgens in-
spektører.

Endvidere vælger folketinget for 4 år ad
gangen svarende til den for kommunalbesty-
relser gældende valgperiode 5 medlemmer
til nævnet.

Endelig beskikker socialministeren 2 med-
lemmer efter indstilling fra en dertil af
socialministeren godkendt landsomfattende
sammenslutning af forældre og andre på-
rørende til åndssvage.

Stk. 2. Nævnet er berettiget til at ind-

kalde særligt sagkyndige til deltagelse i
nævnets møder og skal ved behandling af
sundhedsmæssige spørgsmål indkalde en
repræsentant for sundhedsstyrelsen samt i
sager vedrørende bygge- og anlægsarbejder
en repræsentant for boligministeriet.

Stk. 3. Det påhviler åndssvagenævnet at
virke som rådgivende og koordinerende
organ for socialministeren ved administra-
tionen af denne lov. Endvidere skal nævnet
følge udviklingen inden for området og
over for socialministeren fremsætte forslag
til sådanne foranstaltninger, som udviklin-
gen gør ønskelig.

Stk. 4. Der tillægges nævnets formand
og sekretærer honorarer, ligesom der kan
tillægges nævnets øvrige medlemmer hono-
rarer. Udgifterne ved nævnets virksomhed
bevilges på de årlige finanslove.

Stk. 5. Socialministeren fastsætter de
nærmere regler for nævnets virksomhed.

§ 3. Socialministeren drager omsorg for,
at der til udøvelse af forsorgen oprettes
lokale forsorgscentre, og at der inden for
hvert forsorgscenter findes de til enhver tid
fornødne institutioner og andre hjælpefor-
anstaltninger til opnåelse af forsorgens for-
mål.

Stk. 2. Ved hvert forsorgscenter oprettes
et tilsynsråd, der har til opgave at føre til-
syn med forsorgens udøvelse og at samvirke
med de lokale ledere til opnåelse af forsor-
gens formål. Der kan tillægges tilsynsrådets
medlemmer et honorar, der bevilges på de
årlige finanslove.

Stk. 3. De nærmere regler om oprettelse
af forsorgscentre og om oprettelse af lokale
tilsynsråd fastsættes af socialministeren.

§ 4. Der nedsættes af socialministeren et
nævn (centralnævnet), der består af en for-
mand, der opfylder betingelserne for at
kunne blive landsdommer, en socialpræk-

tiker og en af forsorgen uafhængig speciallæge i psykiatri, og for hvilket de af vedkommende overlæge i henhold til § 10 truffne afgørelser om iværksættelse og ophør af forsorg kan indbringes.

Stk. 2. Nævnet fastsætter selv sin forretningsorden.

Stk. 3. Udgiften ved nævnets virksomhed, herunder honorarer til medlemmerne og sekretær, afholdes af staten og bevilges på de årlige finanslove.

Kapitel II.

Iværksættelse og ophør af hjælpeforanstaltninger.

§ 5. Berettiget til at modtage hjælp og bistand fra åndssvageforsorgen er enhver, der er åndssvag, eller hvis tilstand ganske må ligestilles med åndssvaghed, og som skønnes at have behov for forsorg.

§ 6. Anmodning om hjælp og bistand eller om ophør heraf kan fremsættes af pågældende selv eller af andre personer eller myndigheder, hvem det efter de foreliggende omstændigheder påhviler at tage sig af pågældendes forhold, jfr. i øvrigt § 7.

Stk. 2. Bliver forsorgen i øvrigt bekendt med, at en person må antages at have behov for åndssvageforsorg, skal den foranledige foretaget de fornødne undersøgelser til klarlæggelse af, om hjælp og bistand bør ydes. Skønnes dette at være tilfældet, skal forsorgen yde fornøden vejledning med henblik herpå og skal i påkommende tilfælde drage omsorg for, at hjælpeforanstaltninger iværksættes.

Stk. 3. Når betingelserne for hjælpeforanstaltningernes opretholdelse ikke længere skønnes at være til stede, skal foranstaltningerne bringes til ophør, og det påhviler vedkommende overlæge at drage omsorg herfor.

§ 7. Socialministeren fastsætter regler for, i hvilket omfang offentlige myndigheder, læger, lærere og andre, der i deres virksomhed kommer i forbindelse med åndssvage og andre svagtbegavede, skal afgive indberetning til åndssvageforsorgen. Reglerne om indberetning fra læger og lærere fastsættes efter forhandling henholdsvis med indenrigsministeren og undervisningsministeren.

Kapitel III.

Særlige foranstaltninger vedrørende børn og unge.

§ 8. Der gives af forsorgen forældre med børn, der er åndssvage, eller hvis tilstand ganske må ligestilles hermed, fornøden vejledning om disse børns pleje, behandling m. v. og om forsorgens muligheder for at yde hjælp og bistand.

Stk. 2. Såfremt forsorgens anvisninger ikke følges, kan forsorgen, hvis barnets tarv kræver det, rette henvendelse til vedkommende børneværnsudvalg med henblik på eventuel iværksættelse af de i afsnit II i lov om offentlig forsorg hjemlede foranstaltninger.

§ 9. Et barn, der er åndssvagt, eller hvis tilstand ganske må ligestilles med åndssvaghed, og som af denne grund ikke kan følge undervisningen i den almindelige folkeskole eller dennes særlige undervisning for børn med små evner, jfr. § 2, stk. 2, og § 29, stk. 2, i lovebekendtgørelse nr. 220 af 18. juni 1958 om folkeskolen, er undergivet undervisnings- og oplæringspligt efter de i nærværende lov nærmere fastsatte bestemmelser.

Stk. 2. Undervisnings- og oplæringspligten indtræder fra det tidspunkt, da barnet efter de til enhver tid i lov om folkeskolen fastsatte bestemmelser ville have været undergivet undervisningspligt, og vedvarer normalt til det fyldte 18. år. I særlige tilfælde kan pligten ophæves på et tidligere tidspunkt, dog først fra det tidspunkt, da den i lov om folkeskolen hjemlede undervisningspligt ophører. Nærmere regler herom fastsættes af socialministeren.

Stk. 3. Undervisnings- og oplæringspligten anses for opfyldt, når forsorgens anvisninger herom følges.

Stk. 4. Undervisnings- og oplæringspligten kan opfyldes ved, at der ved hjemmeundervisning eller på anden måde sørges for barnets undervisning, oplæring og almindelige udvikling, såfremt dette ikke strider mod barnets tarv.

Stk. 5. Opfyldes undervisnings- og oplæringspligten ikke, kan forsorgen rette henvendelse til vedkommende børneværnsudvalg med henblik på iværksættelse af de fornødne foranstaltninger til pligtens opfyldelse.

Stk. 6. Hvis forholdene gør det rimeligt, kan der med socialministerens godkendelse og efter forhandling med forsorgen ydes tilskud til oprettelse af kommunale eller private institutioner for åndssvage.

Kapitel IV.

Særlige regler vedrørende voksne.

§ 10. Enhver person over 18 år, der er åndssvag, eller hvis tilstand ganske kan ligestilles hermed, og som ikke er omfattet af reglerne i kap. III, er forpligtet til at modtage hjælp i medfør af denne lov, for så vidt vedkommende overlæge skønner, at pågældendes tilstand og forhold indebærer, at undladelse af forsorg vil medføre væsentlige ulemper for pågældende selv, eller at pågældende må anses som farlig for retssikkerheden.

Stk. 2. Iværksættelse af forsorg i henhold til stk. 1 kan kun ske på grundlag af en erklæring udstedt af en læge, der ikke er ansat ved åndssvageforsorgen.

Stk. 3. Når begæring om forsorgens ophør fremsættes, skal vedkommende overlæge snarest muligt og inden 14 dage efter modtagelsen af begæringen tage stilling til, om denne bør nyde fremme. Samtidig med meddelelsen om den trufne beslutning skal der gives pågældende underretning om adgangen til at begære sagen forelagt det i § 4 omhandlede centralnævn.

Stk. 4. Den trufne beslutning om iværksættelse eller opretholdelse af forsorg kan af pågældende selv eller den, der handler på hans vegne, kræves forelagt det i § 4 omhandlede centralnævn til afgørelse.

Stk. 5. Centralnævnet skal træffe afgørelse snarest muligt og inden 1 måned efter ankens modtagelse. Afgørelsen træffes ved almindeligt flertal og skal ledsages af begrundelse.

Stk. 6. Har centralnævnet truffet afgørelse, kan sagen ikke rejses på ny over for nævnet, før der er forløbet 1 år fra afgørelsens dato, medmindre nævnet har fastsat en kortere frist. Hvis dom er afsagt, regnes fristen fra dommens afsigelse.

§ 11. Centralnævnets afgørelser kan inden 1 måned begæres forelagt retten til afgørelse i overensstemmelse med de i retsplejelovens kapitel 43. a. fastsatte regler. Begæringen om forelæggelse for retten kan

fremsættes af pågældende selv eller den, der handler på hans vegne.

Stk. 2. Har centralnævnet godkendt en i medfør af § 10 truffen beslutning, skal der samtidig med meddelelsen herom gives den, der har indanket sagen, underretning om adgangen til at begære sagen forelagt for domstolene og om den herfor fastsatte frist.

Stk. 3. Er lovligheden af nævnets afgørelse stadfæstet ved dom, kan begæring om fornyet prøvelse ikke rejses med pligt for forsorgen til at forelægge sagen for retten efter retsplejelovens § 469, forinden der er forløbet 1 år fra dommens afsigelse, medmindre retten fastsætter en kortere frist.

Stk. 4. Reglerne i denne paragraf finder tilsvarende anvendelse i tilfælde, hvor beslutning om iværksættelse af åndssvageforsorg for åndssvage, hvis tilstand rummer fare for retssikkerheden, er truffet af overøvrigheden.

§ 12. I de tilfælde, hvor åndssvageforsorg iværksættes eller opretholdes i medfør af § 10, påhviler det forsorgen samtidig med beslutningen herom at give skifteretten på den pågældendes hjemsted, i København magistraten, meddelelse herom, for at der kan blive beskikket ham en dertil egnet og villig tilsynsværge. Hvis forholdene ikke taler derimod, bør den pågældendes eget ønske tages i betragtning ved beskikkelsen.

Stk. 2. I andre end de i stk. 1 omhandlede tilfælde påhviler det på tilsvarende måde forsorgen at foranledige en tilsynsværge beskikket, hvis den åndssvage selv fremsætter ønske herom.

Stk. 3. Tilsynsværgen skal holde sig underrettet om den åndssvages tilstand og drage omsorg for, at forsorgen for ham ikke opretholdes længere end nødvendigt.

§ 13. Det påhviler politiet på begæring af forsorgen at yde bistand ved iværksættelse af forsorgen og ved pågældendes fremstilling for retten efter nærmere af justitsministeren efter forhandling med socialministeren fastsatte regler.

Kapitel V.

Forskellige bestemmelser.

§ 14. Betalingen for forsorgen fastsættes af socialministeren i overensstemmelse med reglerne i lov nr. 77 af 14. marts 1934 om

fastsættelse af betalingen for anbringelse af personer, der i henhold til forsorgsloven undergives særforborg. Der vil dog ikke være at erlægge betaling for ophold i forsorgens børnehaver, skoler, beskæftigelseshjem og tilsvarende foranstaltninger, der ikke kræver indlæggelse på institution, eller for observationsophold, jfr. dog § 15.

Stk. 2. Er pågældende eller dennes forsørger ikke i stand til at udrede hele den fastsatte betaling, gælder bestemmelsen i § 69, stk. 3, i bekendtgørelse nr. 321 af 19. december 1957 af lov om offentlig forsorg. Bestemmelsen i § 12, stk. 2, 1. pkt., i nævnte bekendtgørelse (som ændret ved lov nr. 192 af 7. juni 1958) finder tilsvarende anvendelse for børn over 15 år, der modtager hjælp fra åndssvageforsorgen.

§ 15. De hidtil gældende regler om iværksættelse og ophævelse af åndssvageforsorg i henhold til dom og om indlæggelse til observation på åndssvageinstitutioner ifølge retskendelse berøres ikke af denne lov.

§ 16. Denne lov træder i kraft den 1. april 1959. Samtidig ophæves lov nr. 21 af 21. februar 1902, lov nr. 18 af 10. februar 1905, lov nr. 163 af 10. maj 1915 og § 254 i bekendtgørelse nr. 321 af 19. december 1957 af lov om offentlig forsorg. Endvidere ophæves lov nr. 171 af 16. maj 1934 om foranstaltninger vedrørende åndssvage som ændret ved lov nr. 178 af 11. juni 1954 og lov nr. 68 af 26. marts 1958 bortset fra lovens §§ 6-9 om sterilisation, dog således at forslag til revision af disse bestemmelser forelægges folketinget senest i folketingsåret 1962-63.

Stk. 2. Denne lov kan — for så vidt angår Færøerne efter forhandling med det færøske hjemmestyre — ved kongelig anordning sættes i kraft for Færøerne og for Grønland med de lempelser, som ifølge de særlige stedlige forhold måtte findes hensigtsmæssige.

Bemærkninger til lovforslaget.

I. Indledning.

Den 30. april 1954 nedsatte socialministeren et udvalg (i det følgende kaldet åndssvageudvalget) til behandling af åndssvageforsorgens problemer. I november 1957 har udvalget til socialministeren afgivet 1. del af sin betænkning omhandlende retsbeskyttelsen, og samtidig oplyste udvalget, at den foreløbige betænkning ville blive indarbejdet i en større sammenhæng, når udvalget afsluttede sit arbejde.

I september 1958 har udvalget til socialministeren afgivet en betænkning om åndssvageforsorgen, og denne betænkning er omdelt til folketingets medlemmer. Et flertal i udvalget har endvidere udarbejdet et lovforslag med bemærkninger, som er optrykt som bilag I til betænkningen. Socialministeriet har bortset fra spørgsmålet om åndssvageforsorgens organisation kunnet tiltræde det af udvalgets flertal udarbejdede lovforslag.

I det foreliggende lovforslag har man ligesom åndssvageudvalget tilstræbt i videst muligt omfang at nå frem til en ramme, der muliggør, at åndssvageforsorgen får præg af en støtteforanstaltning med understregning af forsorgens frivillige karakter, således at åndssvageforsorgen kan fremtræde som

samfundets tilbud om hjælp til en gruppe handicappede mennesker, som i øvrigt er ligestillet med andre borgere i henseende til at opnå sociale goder.

Ved gennemførelse af lovforslaget vil der være tilvejebragt grundlag for en videre udbygning af forsorgen i overensstemmelse med de af åndssvageudvalget i øvrigt stillede forslag, således at åndssvageforsorgen kan opfylde sit væsentligste formål at skabe en tilværelse for den åndssvage, så nær det normale som muligt. Der henvises i øvrigt herom til bemærkningerne nedenfor under III. 3.

II. Åndssvageforsorgens organisation.

Ordningen af den danske åndssvageforsorg hviler på 3 ældre love — lov af 21. februar 1902 om Den Kellerske Anstalt og De sjællandske Åndssvageanstalter, lov af 10. februar 1905 om åndssvageanstalten i Ribe og lov af 10. maj 1915 om åndssvageanstalten ved Vodskov —, på de almindelige bestemmelser om særforborg i forsorgsloven af 1933 og for så vidt angår de forskellige foranstaltninger over for åndssvage på lov nr. 171 af 16. maj 1934 som ændret ved lov nr. 178 af 11. juni 1954 og lov nr. 68 af 26. marts 1958.

De nærmere regler for åndssvageforsorgens administration er fastsat af socialministeriet i Vedtægt for Ledelsen af de danske Åndssvageanstalter af 27. juni 1939.

De i medfør af forsorgslovens § 67 anerkendte danske åndssvageanstalter — Østifternes Åndssvageanstalt, Den Kellerske Anstalt, åndssvageanstalten i Ribe og åndssvageanstalten ved Vodskov — er selvejende institutioner, der hver ledes af en bestyrelse på 3 medlemmer, som for 3 år ad gangen vælges af socialministeren, der vælger et af medlemmerne til formand. Formanden for de jyske anstalters bestyrelser skal være fælles.

Efter ministeriets bestemmelse kan der tilstås hvert enkelt medlem et årligt honorar, som udbetales af anstaltens kasse.

Bestyrelsen har den overordnede ledelse af vedkommende anstalt. De enkelte anstalters daglige drift forestås af vedkommende ledere.

Bestyrelsen ansætter og afskediger personale ved anstalten.

Lønnings- og pensionsreglementet samt ændringer i dette fastsættes af ministeriet. Det samme gælder almindelige regler om arbejdstid, særlige ydelser m. m. Pensionering af tjenestemænd samt ydelse af understøttelser til ikke-pensionsberettiget personale, der afskediges på grund af alder, svagelighed eller anden dem utilregnelig årsag, skal godkendes af ministeriet.

Ministeriet fastsætter til enhver tid anstalternes normerede pladstal.

Bestyrelsen afgør i øvrigt (med rekurs til domstolene) spørgsmålet om patienternes inddragelse under og udskrivning af forsorg. Endvidere tager bestyrelsen efter indstilling fra vedkommende anstaltsleder bestemmelse om størrelsen af den betaling (plejeløn), der i hvert enkelt tilfælde vil være at yde for åndssvage, der er anbragt i kontrolleret familiepleje og i ventetidsforsorg.

Med henblik på en koordinering af åndssvageforsorgen nedsatte socialministeriet under 17. marts 1937 et nævn angående åndssvageforsorgen, som skulle behandle alle spørgsmål, som har almindelig interesse for åndssvageforsorgen.

Der har i åndssvageudvalget været enighed om, at den nuværende organisationsform ikke er helt tilfredsstillende, men det har ikke været muligt at skabe enighed om forslag til en ny administrationsform. Udvalget har på dette spørgsmål delt sig i 2 fraktioner. En fraktion på 8 medlemmer er gået ind for en statslig organisation af forsorgen og har under hensyn til den almindelige opbygning af sociale institutioner under socialministeriet og

til den øvrige organisation af den sociale særforborg foreslået, at åndssvageforsorgen organiseres efter de for direktorater af 2. klasse gældende principper, således som de er udformet i den under særforborgsområdet anvendte administrationschefordning.

En anden fraktion på 7 medlemmer har foreslået, at den nuværende organisationsordning udbygges, i Østifternes Åndssvageanstalts område således, at den nuværende bestyrelsesordning opretholdes og suppleres med lokale tilsynsråd, og i det jyske område således, at antallet af bestyrelsesmedlemmer i de nuværende 3 bestyrelser forøges, men uden at der oprettes tilsynsråd, at socialministeren udtrykkeligt får tillagt den øverste administrative myndighed i alle spørgsmål vedrørende åndssvageforsorgen, at åndssvagenævnet suppleres med repræsentanter for sundhedsstyrelsen og boligministeriet, og at der i øvrigt oprettes et lægeråd.

Om de 2 fraktioners forslag henvises til udvalgets betænkning, kapitel 4, side 23-34.

Om den lokale opbygning af forsorgen ved oprettelse af forsorgscentre har der været enighed i udvalget.

Det foreliggende lovforslag bibeholder den nuværende bestyrelsesordning (§ 1), dog således at bestyrelsen for Østifternes Åndssvageanstalt udvides med 2 medlemmer til 5 medlemmer, og således at de nuværende 3 jyske bestyrelser slås sammen til én bestyrelse ligeledes med 5 medlemmer. Dette vil medføre, at forsorgen i modsætning til nu organiseres på samme måde over hele landet. For i videre omfang at inddrage det folkevalgte element i bestyrelserne er det foreslået, at 2 medlemmer skal vælges af folketinget, medens socialministeren som hidtil vælger formanden og 2 medlemmer.

Det er endvidere foreslået (§ 2), at der i lighed med den ordning, der er etableret for døve- og tunghøreforsorgen (lov nr. 21 af 27. januar 1950) og for forsorgen for blinde og stærkt svagsynede (lov nr. 117 af 11. maj 1956) nedsættes et nævn, statens åndssvagenævn, til behandling af spørgsmål vedrørende forsorgen for åndssvage. Det vil herved være muligt for den ansvarlige minister at have mere direkte føling med åndssvageforsorgen samtidig med, at det lokale initiativ bevares. Endvidere vil nævnet kunne påse, at hovedlinjen i forsorgens opbygning og udøvelse bliver ens for hele landet, og at en anlagt socialpolitisk linje gennemføres ensartet over hele landet.

Åndssvagenævnet skal således på tilsvarende måde som døve-, tunghøre- og blindenævnene virke som rådgivende, initiativtagende og koordinerende organ for socialministeren ved administrationen af loven.

Ved den foreslåede sammensætning af nævnet har man lagt vægt på ikke blot at medtage åndssvageforsorgens egne sagkyndige, men man har tillige under hensyn til den betydelige offentlige interesse om forsorgen og de vidtrækkende dispositioner, herunder af økonomisk art, som åndssvageforsorgen i den kommende opbygningsperiode vil komme til at stå overfor, anset det for ønskeligt, at også folketinget er repræsenteret i nævnet.

Endelig har man anset det for rimeligt, at repræsentanter for af socialministeren dertil godkendte landsomfattende sammenslutninger af forældre og andre pårørende til åndssvage bliver medlemmer af nævnet. Man henviser herved også til, at repræsentanter for denne kreds har haft sæde i åndssvageudvalget.

Den lokale opbygning af forsorgen er omhandlet i forslagens § 3.

Den hidtidige forskellige opbygning af forsorgen i de 2 områder, hvor Østifternes Åndssvageanstalt har en central familiepleje og ventetidsforsorg med hovedsæde i København, og hvor de jyske anstalter har familieplejen og ventetidsforsorgen knyttet til de lokale institutioner (anstalter), er foreslået erstattet af en ensartet ordning med oprettelse af forsorgscentre i hele landet, inden for hvis områder forsorgen skal råde over de forskellige former for hjælpeforanstaltninger.

For at gøre åndssvageforsorgen så servicebetonet som muligt, og for at forsorgen kan udøve sin virksomhed i bedste forståelse med patienter og pårørende, er det tanken, at der til forsorgscentret knyttes rådgivnings- og vejledningsklinikker (ambulatorier), der indrettes på neutral og lettilgængelig måde, alt efter forholdene.

Det er endvidere tanken, at forsorgscentret i det omfang, det er praktisk muligt og økonomisk forsvarligt, foruden en centralinstitution skal omfatte mindre institutioner med særlige formål. Det er næppe muligt at give en fuldstændig fortegnelse over, hvilke institutioner eller afdelinger der bør være, da det må afhænge af de til enhver tid stillede krav i så henseende, men følgende institutionstyper kan nævnes:

Plejhjem for særlige grupper, f. eks. alderdoms hjem; oplæringshjem for unge patienter, såsom landbrugshjem og husholdningsskoler; skolehjem; eksterne institutioner som børnehaver, fritidshjem, beskæftigelseshjem, beskyttede værksteder, dagobservationshjem m. v.

Socialministeriet må endvidere tillægge det betydning, at der til hvert forsorgscenter knyttes et lokalt folkevalgt element, og forslaget går derfor ud på, at der for hvert forsorgscenter oprettes et

tilsynsråd på 5 medlemmer. Det er tanken at udbygge tilsynsrådene efter nogenlunde samme retningslinjer, som gælder for tilsynsrådene inden for børneforsorgen, og således at også forældreorganisationerne bliver repræsenteret i tilsynsrådet.

Tilsynsrådet har i øvrigt til opgave at føre tilsyn med forsorgens udøvelse og at samvirke med forsorgscentrets ledere til opnåelse af forsorgens formål.

Det har fra forskellig side været kritiseret, at bestyrelsen som part i sagen i første instans afgør spørgsmål om inddragelse og udskrivning af åndssvageforsorg. Forslaget (§ 4) går ud på, at alle sager om anvendelse af tvang over for åndssvage ved forsorgens iværksættelse og ophør kan indbringes for et alsidigt sammensat nævn bestående af en formand, som opfylder betingelserne for at blive landsdommer, en socialpraktiker og en af forsorgen uafhængig speciallæge i psykiatri.

I medfør af bestemmelsen i grundlovens § 71, stk. 6, kan nævnets afgørelser indbringes for domstolene til prøvelse af deres lovlighed.

III. Forsorgens arbejdsområde, hjælpeforanstaltninger m. v.

1. Arbejdsområdet.

Det er ikke muligt at foretage en skarp afgrænsning af, hvilke personer der kan anses for åndssvage. Forslaget går derfor ud på, at åndssvageforsorgen for at kunne nyttiggøres for dem, der har behov for den, også efter omstændighederne kan omfatte personer, hvis tilstand efter et lægeligt skøn ganske må ligestilles med åndssvaghed, dels fordi de pågældende på grund af betydelig intelligensdefekt er ude af stand til at klare sig på egen hånd, dels fordi deres forsorgs- og behandlingsbehov kun på fyldestgørende måde kan varetages inden for åndssvageforsorgens rammer.

Denne afgrænsning af den persongruppe, som åndssvageforsorgen kan yde hjælp, er som anført i første række sket for at kunne nyttiggøre forsorgen for dem, der har behov for den, men samme afgrænsning vil efter forslaget også gælde for den gruppe åndssvage, over for hvem der kan blive tale om at træffe tvangsforanstaltninger. Om de pågældende vil blive underkastet tvangsbestemmelserne, vil afhænge af, om de ud over at kunne omfattes af det nævnte begreb opfylder de øvrige betingelser for tvangsansendelse, d. v. s. om de falder ind under „ulempkriteriet“ eller „farligheds-kriteriet“, jfr. nærmere nedenfor under V.

Det må dog understreges, at der ikke ved nævnte

afgrænsning er tænkt på, at åndssvage Lovgivningen skulle omfatte sinkegruppen som sådan.

Specielt for så vidt angår forsorgens skoleklientel, herunder om undervisning af åndssvage fortsat bør finde sted under åndssvageforsorgen (socialministeriet) eller under folkeskolen (undervisningsministeriet) skal følgende bemærkes:

Da forsorgens arbejde med skolebørnene i første række består i undervisning, og da folkeskolen i forvejen drager omsorg for undervisning af bl. a. svagt begavede (sinker) i hjælpeskolen, samt da det kan være vanskeligt at udskille de lettere åndssvage (debile) fra sinkerne, ville det være en naturlig tanke at lade skoleundervisningen af åndssvage overgå til folkeskolen.

Der gør sig imidlertid en række andre betragtninger gældende, som begrunder, at det efter forslaget fortsat er tanken at lade åndssvageforsorgen tage sig også af denne persongruppe.

Formelt kan der henvises til, at åndssvageforsorgen gennem hele dens historie altid har været taget denne undervisningsopgave, jfr. bl. a. at såvel Østifternes Åndssvageanstalt som de jyske anstalter startede med oprettelse af skoler for åndssvage. Endvidere kan der henvises til, at åndssvageforsorgen er en del af særfor sorgen, inden for hvilket område der i øvrigt finder skoleundervisning sted, således af døve, blinde og talelidende børn. At disse særfor sorgsområder fortsat skal tage sig af det undervisningsmæssige, er senest for så vidt angår døve og blinde børn fastsat af lovgivningsmagten ved love af henholdsvis 1950 og 1956.

Det afgørende må imidlertid være at finde frem til en ordening, der giver de bedste resultater. Man må herved erindre, at vel er der tale om undervisning, men de åndssvage børns tilstand og forhold er trods alt så afvigende fra det normale barns, at der må træffes særordninger, som på intet område vil kunne harmonere med de almindelige principper i folkeskolelovgivningen.

Som det fremgår af forslagens § 9, er det foreslået, at der for åndssvage indføres undervisningspligt. Denne pligt er imidlertid både i omfang og indhold forskellig fra den almindelige undervisningspligt. Den foreslås ganske vist iværksat allerede ved det fyldte 7. år, men på dette tidspunkt er det åndssvage barn så godt som aldrig „skolemodent“, og undervisningspligten kan derfor eventuelt opfyldes ved, at barnet søger en børnehave for åndssvage. Disse børnehaver vil — hvad enten de er isoleret beliggende eller en del af åndssvageskolen — for de forventet undervisningsmulige børns vedkommende blive en slags forskole, hvor barnet opholder sig, indtil man skønner, at skolegang vil kunne påbe-

gyndes. Der må derfor være et intimt samarbejde mellem børnehaven og skolen i et omfang, som slet ikke kendes mellem normalbørnehaven og skolen.

Også tidspunktet for undervisningspligtens ophør er efter forslaget forskelligt fra folkeskolens undervisningspligt.

Selve undervisningen af åndssvage er en specialpædagogisk opgave, som vel ligner hjælpeskolelærerens, men som dog på den anden side forudsætter et nøje kendskab ikke blot til åndssvaghed, men også til åndssvageforsorgens øvrige arbejde, hvorved bemærkes, at foretagne undersøgelser har vist, at formentlig halvdelen af de åndssvage skolebørn senere i livet vil få behov for hjælp fra åndssvageforsorgen.

Der er imidlertid ikke blot tale om undervisning af åndssvage børn, men om en behandling af dem som et led i undervisningen. Det har vist sig, at mange åndssvage børn på grund af neuroser, psykoser m. v. må behandles psykiatrisk under og i forbindelse med skolegangen, og denne psykoterapi, der ledes af psykiateren og udføres af specialpædagoger og psykologer, er en naturlig del af åndssvageforsorgens arbejde, medens denne behandlingsform i hvert fald ikke hidtil har været almindelig i folkeskolen, og da slet ikke i de mindre skoler.

Undervisningen og behandlingen af åndssvage børn bør derhos ikke foregå sammen med undervisning af normale børn, fordi det som regel er pædagogisk uheldigt for det åndssvage barn at færdes i et milieu, hvor det ikke kan klare sig.

Det er muligt, at visse skoler i større byer vil kunne løse opgaven at oprette specielle små skoler for åndssvage, men i landsbyskolen er dette økonomisk og personalemæssigt umuligt, og opgaven kan kun løses ved, at flere kommuner opretter fælles skoler. Dette betyder, at folkeskolen ved at overtage undervisningen af åndssvage må oprette nye skoler. Hertil kommer, at en væsentlig del af de åndssvage skolebørn undervises på kostskoler (skolehjem), og folkeskolen måtte derfor som konsekvens heraf lade oprette skolehjem eller lade børnefor sorgen overtage denne del af undervisningen. At lade folkeskolen overtage åndssvageundervisningen ville i øvrigt medføre en principiel ændring af hele udgiftsfordelingen, hvorved bl. a. kommunerne måtte påtage sig afholdelsen af udgifter, som i dag er lovfæstet som statsudgifter. Ingen af disse konsekvenser vil kunne opfattes som rationelle, når åndssvageforsorgen i øvrigt er en enhed.

Det har været anført, at det er uheldigt, at børnene ved at komme i åndssvageforsorgens skoler

bliver stemplet som åndssvage. Betegnelsen åndssvag vil imidlertid følge barnet, uanset hvilken myndighed der påtager sig undervisningen.

Der kan endelig anføres en række mere socialt prægede argumenter for en fortsættelse af den hidtidige ordning.

For det første har som nævnt formentlig mindst halvdelen af de åndssvage skolebørn behov for fortsat hjælp fra forsorgen efter skolegangens ophør. For denne halvdels vedkommende er det af værdi, at kontakten med forsorgen allerede er knyttet i en tidlig alder, således at man ikke skal begynde med at skabe denne kontakt i den vanskelige pubertetsperiode.

Åndssvageforsorgen råder derhos over andre „undervisningsmuligheder“ end egentlig skolegang. Der er oprettet — og det er tanken i de kommende år at oprette flere — beskæftigelseshjem, beskyttede værksteder o. lign., hvor undervisningspligten med dens foreslåede elastiske indhold kan opfyldes. I forbindelse med forsorgens skoler gives der socialrådgivning — i visse tilfælde direkte hjælp — til hjemmene og børnene, og denne sociale bistand sigter mod at støtte barnet også ud over skoleårene.

Det ville derfor føre til en væsentlig forringelse af de åndssvage skolebørns forhold, dersom undervisningen af dem ikke fortsat blev varetaget af åndssvageforsorgen.

Ifølge forslaget er det som nævnt tanken at gøre åndssvageforsorgen så servicebetonet som muligt, således at adgangen til at opnå hjælp og bistand fra forsorgen lettes. Det er således ikke nødvendigt at blive „inddraget under forsorg“ for at hjælp kan ydes, men det kræves kun, at betingelserne herfor er til stede, d. v. s. at den hjælpssøgende er åndssvag eller ganske kan ligestilles hermed, og at han skønnes at have behov for forsorg.

For at sikre, at alle, som har behov for forsorgens hjælp, også får den, foreslås ændrede regler om indberetningspligt, jfr. bemærkningerne til forslaget § 7.

Den administrative frihedsberøvelse er omtalt nærmere nedenfor under V.

2. Terminologi.

Ordet „åndssvag“ bruges ofte i nedsættende betydning, og mange pårørende viger derfor tilbage for at anvende ordet, hvor det rettelig burde anvendes. Dette har naturligvis forårsaget, at man i forskellige kredse har forsøgt at finde en anden betegnelse for denne persongruppe.

Åndssvageudvalget har drøftet spørgsmålet om indførelse af ordet „evnesvag“, men har opgivet

dette, navnlig ud fra den positive betragtning, at det næppe gavner de åndssvage, at man flygter fra den rette betegnelse, og at man i stedet bør bestræbe sig for at skabe respekt om ordet, således at man ved brug af ordet i dets rette sammenhæng sigter imod at fjerne dets nedsættende betydning.

I forslaget er endvidere ordene „anstalt“ og „alumne“ undgået, idet begge disse ord har rod i en fortid, der bærer præg af fattiglovgivning.

3. Forsorgens opgaver og institutioner.

Åndssvageforsorgens væsentlige formål er som nævnt opfyldelsen af samfundets pligt til at skabe en tilværelse for den åndssvage, så nær det normale som muligt, hvad enten denne tilværelse helt eller delvis må leves på institution eller ude i samfundet.

Det ligger i sagens natur, at en stor gruppe åndssvage på grund af deres tilstand må være henvist til at leve på en institution hele livet igennem, og ved at tilbyde sådant ophold løser åndssvageforsorgen en af sine væsentlige opgaver over for en stor gruppe forældre og pårørende. De senere års store pladmangel har understreget denne opgaves betydning.

For alle de åndssvage, hvis tilstand og forhold muliggør behandling og oplæring, må forsorgens formål være at yde en sådan hjælp, at de kan nå frem til at leve et normalt frit liv, eventuelt med fortsat støtte og hjælp fra forsorgen.

Forsorgens opgave må være at diagnosticere og i forbindelse hermed at forsøge at finde årsagen til åndssvaghed. Dette er forudsætningen, dels for at iværksætte den rette behandling af den åndssvage, dels for at skabe mulighed for et forebyggende arbejde.

Mulighederne for behandlingen af åndssvage er i dag anderledes og mere effektive end tidligere. Om egentlig helbredelse kan man ikke tale, men forsorgen kan medvirke til at gøre de åndssvage mere samfundsduelige og i øvrigt i visse tilfælde med positivt resultat behandle deres åndssvaghed og de ofte dertil knyttede psykiske komplikationer (neuroser og psykoser). Også mulighederne for åndssvages placering ude i samfundet har i de senere år vist sig relativt gode, ikke mindst på grund af, at en sådan anbringelse kan støttes derved, at der stilles daginstitutioner som børnehaver, fritidshjem, skoler, beskæftigelseshjem, værksteder m. v. til rådighed for dem.

Som foran under II. anført går forslaget bl. a. ud på, at der til forsorgscentrene foruden centralinstitutionerne knyttes sådanne institutioner, som er nødvendige til opnåelse af forsorgens formål.

Centralinstitutionerne vil for størstepartens ved-

F. t. l. om forsorgen for åndssvage.

kommende blive de hidtidige store åndssvageanstalter, der er udbygget til at kunne modtage næsten alle kategorier af åndssvage.

Disse institutioner er imidlertid alle af en sådan størrelse, at de ikke bør udvides, bortset fra supplerings med manglende specialafdelinger. I øvrigt er alle de nuværende institutioner overbelagt og må i udstrakt grad moderniseres og ombygges. Moderniseringen vil medføre, at institutionernes belægning må nedskæres væsentlig.

I forbindelse med moderniseringer og ombygninger må tilstræbes, at institutionerne i videst muligt omfang indrettes med små afdelinger.

Ved planlægning af nybyggeri vil det ligeledes blive tilstræbt at skabe små enheder i den store institution, hvilket muliggør en differentiering af patienterne, som er en forudsætning for gennemførelsen af behandlingen i videste forstand. Endvidere vil de fornødne rum til beskæftigelsesterapi m. v. blive søgt etableret, ligesom man vil lægge vægt på i det hele at skabe så hjemlige forhold som muligt for patienterne.

Med hensyn til den økonomiske hjælp, der kan ydes åndssvage, der anbringes uden for institution, har hidtidige regler og hidtidig praksis i visse tilfælde medført, at de åndssvage har fået en i forhold til andre invalidegrupper ringere stilling.

Det er tanken at sigte mod en ordning, hvorefter åndssvage, der opholder sig i egne hjem eller i pleje hos fremmede, sikres ret til økonomisk hjælp fra forsorgen i samme omfang, som de ville have kunnet opnå, hvis de ikke havde modtaget hjælp fra forsorgen. Personer, der efter et lægeligt og socialt skøn ville have opfyldt betingelserne for at modtage invalidepension, bør således have adgang til at kunne opnå en plejeløn af samme størrelse, forudsat at plejehjemmets standard og ydelse til den åndssvage modsvarer det ydede beløb.

Det er ligeledes tanken at sikre åndssvage, der opholder sig på institution, i større omfang end hidtil ret til hjælp til ferierejser og lommepenge, således at der også på disse områder i princippet gives åndssvage samme hjælp som andre særfor-sorgsgrupper.

IV. Undervisnings- og oplæringspligt.

Hidtil har der været nogen tvivl om, hvorvidt åndssvage børn er undergivet undervisningspligt. Efter forslaget indføres en sådan undervisnings- og oplæringspligt, der kan være af afgørende betydning, ikke mindst for den åndssvages senere tilpasning i samfundet. For det offentlige vil undervisning og oplæring af åndssvage i rette tid formentlig

betyde, at der kan spares udgifter til forsorg i en voksen alder.

Forældrenes repræsentanter i åndssvageudvalget har stærkt understreget ønsket om, at det klart må blive lovhjemlet, at åndssvage er undergivet undervisningspligt.

I åndssvageudvalget har spørgsmålet om undervisningspligtens nærmere indhold og dens varighed været gjort til genstand for indgående overvejelser, jfr. betænkningen kap. 8, side 63 til side 66, og udvalgets flertal har foreslået, at pligten benævnes undervisnings- og oplæringspligt, og at denne udstrækkes til barnets 18. år, dog således, at der kan dispenseres fra det tidspunkt, da den i folkeskoleloven fastsatte undervisningspligt ophører. Lovforslaget (§ 9) er i overensstemmelse dermed.

*V. Retsbeskyttelse.**1. Frihedsberøvelse.*

Loven af 1934 om foranstaltninger vedrørende åndssvage bygger i fremtrædende grad på tvangsmæssige foranstaltninger over for de åndssvage. I praksis er forholdet dog stort set det modsatte, idet forsorgen i langt det overvejende antal tilfælde etableres og opretholdes på frivilligt grundlag.

Ved lov nr. 178 af 11. juni 1954 blev den i 1934-loven hjemlede administrative frihedsberøvelse som følge af bestemmelsen i grundlovens § 71, stk. 6, undergivet domstolskontrol. Samtidig ophævedes adgangen til at indanke bestyrelsernes afgørelser for socialministeriet.

Reglerne om den administrative frihedsberøvelse har været genstand for indgående overvejelser i åndssvageudvalget. Idet der i øvrigt henvises til den udførlige redegørelse herom i udvalgets betænkning, kap. 11, side 97 til side 106, skal man her bemærke følgende:

Udvalget har bl. a. drøftet spørgsmålet om, hvorvidt åndssvageforsorgen helt igennem kan opbygges på frivillighedens princip, eller om muligheden for iværksættelse af tvangsmæssige foranstaltninger, hvilket vil sige pligt til at modtage den hjælp, forsorgen tilbyder, bør stå åben.

Der har inden for udvalget hersket fuld enighed om, at frivilligheden måtte være det bærende, og at tvangsmomentet, der ifølge sagens natur altid vil kunne virke odøst, burde trænges mest muligt i baggrunden. Ligeledes har det været fremhævet, at det, man har opstillet som et spørgsmål, alene har været, om åndssvage Lovgivningen som sådan kunne undvære tvangsbestemmelser, idet alle har forudsat, at mindreårige burde kunne inddrages under åndssvageforsorg ved børneværnets foran-

staltning, og også har regnet med, at tvangsbestemmelser i den øvrige lovgivning efter omstændighederne måtte kunne bringes i anvendelse over for visse andre kategorier af åndssvage.

Udvalget har været enig om, at det ville være af betydelig værdi, om åndssvage Lovgivningen kunne udformes således, at særlige tvangsbestemmelser blev undgået, idet forsorgen derved i højere grad, end det nu er tilfældet, kom til at fremtræde som det, den i realiteten er, et tilbud om hjælp til den, der har behov for sådan hjælp.

Imidlertid har udvalget måttet føle sig noget usikkert stillet over for spørgsmålet om at opgive enhver form for særlige tvangsregler, allerede fordi man ikke på forhånd kan vurdere virkningen af den af udvalget foreslåede effektivisering og udbygning af forsorgen, der skulle være det nye systems baggrund.

Under hensyn til den usikkerhed, der gør sig gældende, har udvalget foreslået, at der indtil videre, uden at frivillighedstanken derved betragtes som opgivet, bør opretholdes visse tvangskriterier i åndssvage Loven. Et af udvalgets medlemmer har dog ment, at loven overhovedet ikke bør indeholde tvangsregler.

Ved udformningen af tvangskriterierne har udvalget lagt vægt på, at tvangsbestemmelser for åndssvage på linje med sindssygelovens regler bør have et positivt og behandlingsmæssigt sigte, og at tvang over for åndssvage derfor kun bør kunne iværksættes, når det kan påvises, at den åndssvages tilstand og forhold indebærer, at undladelse af forsorg vil medføre væsentlig ulempe for pågældende selv. Den omstændighed, at den åndssvage er til ulempe for sine omgivelser eller for samfundet i sin helhed, vil herefter i sig selv ikke kunne begrunde tvangsansvendelse.

Selv om åndssvaghed som sådan er „uhelbredelig“, jfr. betænkningens kapitel 5. A., er en psykiatrisk og pædagogisk-psykologisk behandling ofte indiceret, og en sådan behandling vil kunne have til følge, at patientens tilstand og forhold ikke længere medfører væsentlig ulempe for ham selv. Man har om disse tilfælde anvendt den populære betegnelse „social helbredelse“, og inden for den gruppe af tilfælde, hvor sådan helbredelsesmulighed foreligger, vil der efter omstændighederne kunne være grundlag for tvangsansvendelse. Man vil ikke kunne udelukke, at forsorgens muligheder for ad psykiatrisk-pædagogisk vej at hjælpe den åndssvage vil forbedres yderligere i fremtiden, således at det nævnte ulempekriterium i endnu højere grad vil kunne få karakter af et behandlingskriterium.

Som tilfælde, der vil falde ind under ulempe-

kriteriet, nævnes iøvrigt: nærliggende fare for, at den åndssvage vil komme ud i kriminel levevis, nærliggende fare for, at han vil blive erhvervs- og subsistensløs, nærliggende fare for, at han vil blive udsat for vanrøgt, udnyttelse og forførelse, samt tilfælde, hvor pågældende er farlig for sig selv.

Den hidtidige regel om tilbageholdelse af en patient med henblik på sterilisation er efter forslaget ophævet, men der vil dog formentlig stadig i særlige tilfælde være grundlag for at betinge en udskrivning af en forudgående sterilisation, idet en sterilisation i disse tilfælde kan være den behandling, som må betragtes som påkrævet for, at det kan siges, at det ikke vil blive til væsentlig ulempe for patienten selv at blive udskrevet. Der tænkes her på tilfælde, hvor patientens forhold indikerer, at der er en til vished grænsende sandsynlighed for, at han efter udskrivning vil sætte børn i verden, og at dette, ikke mindst fordi børnene ofte vil være intelligensdefekte, vil bevirke, at patienten ikke kan klare sig uden forsorgens hjælp.

Ulempekriteriet vil endvidere omfatte åndssvage, der er farlige for sig selv, medens åndssvage, der er farlige for andre, omfattes af det andet af udvalget foreslåede tvangskriterium „farlig for retssikkerheden“.

I denne forbindelse bemærkes, at den hidtidige regel om, at anklagemyndighedens forudgående samtykke til udskrivning af en åndssvage, der er under forsorg som vilkår for tiltalefraval, jfr. retsplejelovens § 723, er foreslået ophævet, således at åndssvageforsorgen i så henseende ligestilles med sindssygevesænet.

Om de formelle garantier mod uberettiget frihedsberøvelse bemærkes, at det er foreslået, at det på linje med ordningen under sindssygevesænet bliver en betingelse for en tvangsindlæggelse under åndssvageforsorgen, at der foreligger erklæring fra en læge, der ikke er ansat ved åndssvageforsorgen.

Endvidere er det foreslået, at der oprettes et af forsorgen uafhængigt ankenævn — jfr. foran under II — og at nævnets afgørelser, der som hidtil skal kunne indbringes til retslig prøvelse for de ordinære domstole, skal ledsages af begrundelse.

Endelig foreslås det, at der for åndssvage, der indlægges eller tilbageholdes mod deres vilje, skal beskikkes en tilsynsværge, og at andre åndssvage under forsorg på begæring kan få beskikket sådan værge.

2. Sterilisation.

Da justitsministeriet under 28. marts 1958 har besluttet at nedsætte en sterilisationskommission,

der vil få til opgave at fremkomme med forslag om fælles regler for al sterilisation, og da bl. a. socialministeriet og åndssvageforsorgen er repræsenteret i denne kommission, har udvalget, der har drøftet sterilisationsproblemet, undladt at føre disse drøftelser til ende. Man overlader det derfor til sterilisationskommissionen at fremkomme med forslag til revision af de gældende regler i åndssvage-lovens §§ 6-9 om sterilisation.

I tiden efter ikrafttræden af en ny åndssvage lov og til de eventuelle nye sterilisationsregler træder i kraft, foreslås det, at de i 1934-lovens §§ 6-9 gældende bestemmelser opretholdes, dog således at disse regler optages til revision senest i folketingsåret 1962-63.

VI. Betalingsregler.

Der er af åndssvageudvalget fremført en række synspunkter, der taler for, at åndssvageforsorgen tilbydes uden betaling, når det drejer sig om personer under 18 år. Da de gældende betalingsregler, forsorgslovens § 69 og lov nr. 77 af 14. marts 1934 om fastsættelse af betalingen for anbringelse af personer, der undergives særforplejning, imidlertid er fælles for alle særforplejningsgrene, har udvalget ikke ment at burde stille forslag til revision af disse bestemmelser.

Lovforslaget går ud på, at al observation af åndssvage ydes vederlagsfrit, at der som under børneforsorgen indføres hjemmel til at undlade at opkræve betaling for åndssvage, der er fyldt 15 år, og at al åndssvageforplejning, der ikke kræver indlæggelse på institution, ligeledes tilbydes uden betaling.

Vedrørende lovforslagets enkelte bestemmelser skal man ud over at henvise til de indledende bemærkninger bemærke følgende:

Til § 3.

Bestemmelsen om forsorgens virksomhed er kun foreslået lovfæstet som en rammebestemmelse, idet det forudsættes, at åndssvageforsorgen til enhver tid må råde over de fornødne institutioner og andre hjælpeforanstaltninger, som anses for hensigtsmæssige.

Til § 4.

Centralnævnets opgave vil blive at afgøre sager om iværksættelse og ophør af forplejning i de tilfælde, hvor pågældende ifølge § 10 er forpligtet til at modtage hjælp fra forsorgen, men ikke ønsker at modtage denne hjælp. Nævnets afgørelser vil kunne forelægges domstolene til prøvelse, jfr. § 11. Spørgsmålet om den form, hvorunder en åndssvag bør

anbringes inden for åndssvageforsorgens rammer, kan ikke forelægges nævnet — og i overensstemmelse med nugældende regler ej heller domstolene — til prøvelse, men kan påklages ad sædvanlig administrativ vej. Det samme gælder sager, hvor der klages over, at der er nægtet en person hjælp fra forsorgen.

Til § 5.

Det er forsorgen — d. v. s. overlægen i samråd med den pædagogiske og sociale ledelse — som efter et konkret skøn i det enkelte tilfælde tager stilling til, om hjælp kan ydes. Som foran ad § 4 anført kan dette spørgsmål påklages ad sædvanlig administrativ vej.

Til § 6.

Efter de hidtil gældende bestemmelser har „anmodning om inddragelse af en person under forplejning“ kunnet fremsættes af en række i loven nærmere angivne personer og myndigheder, herunder vedkommende åndssvageanstalts ledelse og anklagemyndigheden som vilkår for frafald af tiltale. Disse bestemmelser foreslås ophævet som overflødige, da alle, der har en naturlig forpligtelse til at tage sig af den åndssvage, såsom ham nært stående personer, børneværnsudvalg, sociale udvalg og anklagemyndigheden som vilkår for tiltalefrafald, jfr. retsplejelovens § 723, må kunne tage initiativ til, at der ydes pågældende hjælp. Forsorgen må også selv kunne tage sådant initiativ, ligesom det foreslås, at det i loven udtrykkeligt udtales, at den åndssvage selv kan søge om hjælp.

At bestemmelsen om anklagemyndighedens forudgående samtykke til hjælpens ophør ikke foreslås opretholdt er anført i de almindelige bemærkninger under V. 1.

For så vidt angår de før denne lovs ikrafttræden meddelte tiltalefrafald på vilkår af pågældendes inddragelse under åndssvageforplejning, bør forsorgen så vidt muligt indhente anklagemyndighedens udtalelse, før udskrivning finder sted.

Det foreslås, at ansvaret for, at forsorgen oplyses, når betingelserne for forsorgens opretholdelse ikke længere er til stede, henlægges til vedkommende overlæge, hvilket er i overensstemmelse med reglen i § 7 i lov af 13. april 1938 om sindssyge personers hospitalsophold.

Til § 7.

De foreslåede regler om indberetning svarer til de regler, der i § 257 i bekendtgørelse nr. 321 af 19. december 1957 af lov om offentlig forplejning er fastsat for talelidende, og til bestemmelsen i § 3 i lov nr. 117 af 11. maj 1956 om foranstaltninger vedrørende blinde og stærkt svagsynede.

Til § 8.

Bestemmelsen svarer for så vidt angår vejledningspligten til § 4 i lov nr. 117 af 11. maj 1956 om foranstaltninger vedrørende blinde og stærkt svagsynede. Henvisningen til, at spørgsmålet om særlige foranstaltninger over for børn — pligt til at søge en ekstern institution eller anbringelse uden for barnets hjem — træffes af børneværnsudvalget, svarer til gældende regler og praksis.

Til § 9.

Som i blindeloven åbnes der mulighed for hjemmeundervisning og for oprettelse af institutioner på privat eller kommunalt initiativ. Til disse institutioner kan der efter forslaget med socialministerens godkendelse ydes tilskud til etablering, medens eventuelt tilskud til driften forudsættes at kunne ydes i form af tilskud til de enkelte åndssvage, som søger de omhandlede institutioner.

Til § 10.

Det foreslås, at der for nævnets vedkommende fastsættes samme tidsfrister for adgang til fornyet prøvelse, som hidtil har været gældende for så vidt angår domstolsprøvelse.

Til § 11.

Bestemmelsen om adgangen til retslig prøvelse af beslutninger om administrativ frihedsberøvelse svarer til hidtil gældende regler, dog således at fristen for at begære domstolsprøvelse er forlænget fra 14 dage til 1 måned.

Til § 12.

Bestemmelsen svarer til § 6, stk. 1, i lov nr. 118 af 13. april 1938 om sindssyge personers hospitalsophold, dog således at det ikke er fastsat, at værgen fortrinsvis skal beskikkes blandt pågældendes nærmeste pårørende. Det bemærkes i øvrigt, at en åndssvag ifølge § 6, stk. 1, selv kan fremsætte begæring om forsorgens ophør uanset værgens stilling til dette spørgsmål.

Til § 14.

Forslaget om, at der ikke vil være at erlægge betaling for ophold i børnehaver, skoler, beskæftigelseshjem og tilsvarende foranstaltninger, der

ikke kræver indlæggelse på institution, er i overensstemmelse med gældende regler for ophold i børnehaver under blinde- og døveforsorgen. Endvidere er tilsvarende regler allerede gældende i dag for så vidt angår åndssvageforsorgens skoler og børnehaver. Da der for så vidt angår voksne åndssvage (personer over 18 år) ved plejelønnens fastsættelse kan tages hensyn til den hjælp, der ydes gennem selve opholdet, og da man efter de indhøstede erfaringer må tillægge disse institutioner stor værdi i forsorgsarbejdet, har man foreslået en almindelig regel om, at sådanne ophold — uden indlæggelser — tilbydes vederlagsfrit.

Forslaget om adgang til vederlagsfri observation er bl. a. begrundet i samfundets interesse i tidligst muligt at få foretaget observation med henblik på placering og behandling m. v.

Til § 16.

De tidligere love om oprettelse af åndssvageanstalter og om deres driftsform foreslås ophævet. Det samme gælder bestemmelsen i forsorgslovens § 254 om indberetningspligt m. v., der overflødiges ved forslaget. Lov nr. 171 af 16. maj 1934 om foranstaltninger vedrørende åndssvage er ligeledes erstattet af forslagets bestemmelser, bortset fra reglerne i lovens §§ 6-9 om sterilisation af åndssvage. Disse bestemmelser foreslås indtil videre opretholdt, jfr. herom de almindelige bemærkninger foran under V. 2.

Det har i udvalget været overvejet, om de foreslåede regler burde optages til revision om f. eks. 5 år, og specielt har man drøftet dette spørgsmål i forbindelse med forslagets § 10 om administrativ frihedsberøvelse, for at man kunne indhøste erfaringer om de foreslåede bestemmelsers praktiske anvendelighed. Udvalgets flertal har dog ikke ment at burde fremsætte forslag herom, bl. a. fordi det er uvist, hvornår et tilstrækkeligt erfaringsmateriale kan forventes at foreligge, og i øvrigt under hensyn til, at en sådan eventuel lovrevision til enhver tid vil kunne foretages, såfremt der måtte vise sig behov herfor.

Bestemmelsen i stk. 2 hviler på udvalgets forslag om, at loven med de fornødne lempelser bør kunne sættes i kraft på Færøerne og Grønland.